



Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljournal.uz>

Universal International Scientific
Journal

e-ISSN: [3060-4540 \(online\)](https://universaljournal.uz)

Year: 2025 Issue: 2 Volume: 3

Published: 28.03.2025
<https://universaljournal.uz>



International indexes

GOOGLE SCHOLAR
CROSSREF (OAK BAZA)
ZENODO
OPEN AIRE
EUROPUB
RESEARCHGATE (OAK BAZA)
SJIF

GEMOTSITOPOEZ VA UNING BOSQICHLARI, QON HOSIL BO‘LISHI

Mirzabekov Ismoiljon Adhamjon o‘g‘li., Xojimatov Sardorbek Ravshanbek o‘g‘li., Xodjayeva Muqaddas Sati-Mahamatovna
Qo‘qon universiteti Andijon filiali
Uzbekistan

ismoiljonmirzabekov@gmail.com, xojimatovsardorbek7@gmail.com, usmanalieva21@gmail.com

Annotatsiya. Gemotsitopoez — bu organizmda qon hujayralarining hosil bo‘lishi va rivojlanishi jarayoni. Bu jarayon asosan suyak ko‘migida sodir bo‘lib, unda eritrotsitlar (qizil qon tanachalari), leykotsitlar (oq qon tanachalari) va trombositlar (qon plastinkalari) hosil bo‘ladi. Gemotsitopoez organizmning immunitet tizimi, kislorod tashishi va qon ivishi kabi muhim funksiyalarini ta‘minlaydi.

Qon hosil bo‘lishida, inson organizmida qon hujayralarining yetilishi va rivojlanishi jarayonidir.

Kalit so‘zlar: Gemotsitopoez, eritrositlar, leykositlar, trombositlar, qon hosil bo‘lishi, yetilish va differentsiatsiya.

Аннотация: Гемопоз — процесс образования и развития клеток крови в организме. Этот процесс происходит в основном в костном мозге, где образуются эритроциты (красные кровяные клетки), лейкоциты (белые кровяные клетки) и тромбоциты (тромбоциты). Кровотворение обеспечивает важные функции организма, такие как иммунная система, транспорт кислорода и свертываемость крови.

Гемопоз — процесс созревания и развития клеток крови в организме человека.

Ключевые слова: Кроветворение, эритроциты, лейкоциты, тромбоциты, кроветворение, созревание и дифференцировка.

Abstract: Hematopoiesis is the process of formation and development of blood cells in the body. This process occurs mainly in the bone marrow, where erythrocytes (red blood cells), leukocytes (white blood cells) and thrombocytes (platelets) are formed. Hematopoiesis provides important functions of the body, such as the immune system, oxygen transport and blood clotting.

Hematopoiesis is the process of maturation and development of blood cells in the human body.

Keywords: Hematopoiesis, erythrocytes, leukocytes, platelets, blood formation, maturation and differentiation.

Language: Uzbek

Citation: Mirzabekov , I., Khojimatov , S., & Khodjaeva , M. (2025). HEMOCYTOPOESIS AND ITS STAGES, BLOOD PRODUCTION. Universal International Scientific Journal, 2(3), 57–62. Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/1474>

Crossref doi: <https://doi.org/10.69891/3060-4540.2025.14.76.001>

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15120077>

Gemotsitopoezning bosqichlari

1. Hematopoetik ildiz hujayralari (HSC) bosqichi:

- Hematopoetik ildiz hujayralari gemotsitopoezning boshlang'ich nuqtasi hisoblanadi. Ular suyak ko'migida joylashgan bo'lib, o'zlarini ko'paytirish (self-renewal) va turli qon hujayralariga ajralish (differentiation) qobiliyatiga ega.

- HSC ikkita asosiy yo'nalishga ajraladi: miyeloid va limfoid progenitor hujayralar.

2. Miyeloid va limfoid progenitor hujayralar bosqichi:

- Miyeloid progenitor hujayralar quyidagi hujayralarga ajraladi:

- Eritrotsitlar (qizil qon tanachalari)

- Trombotsitlar (qon plastinkalari)

- Granulotsitlar (neytrofillar, eozinofillar, bazofillar)

- Monotsitlar va makrofaglar

- Limfoid progenitor hujayralar quyidagi hujayralarga ajraladi:

- T-limfotsitlar

- B-limfotsitlar

- Tabiiy o'ldiruvchi hujayralar (NK-hujayralar)

3. Ajralish va yetilish bosqichi:

- Har bir progenitor hujayra o'ziga xos qon hujayralariga ajraladi va yetiladi. Masalan, miyeloid progenitor hujayralar eritroblastlarga ajralib, keyinchalik eritrotsitlarga aylanadi.

- Limfoid progenitor hujayralar T-hujayralar, B-hujayralar va NK-hujayralarga ajraladi.

4. Yetilgan qon hujayralarining chiqarilishi:

- Yetilgan qon hujayralari suyak ko'migidan qon oqimiga chiqariladi va

organizmning turli qismlariga tarqaladi.

Gemotsitopoez jarayoni bir necha bosqichlardan iborat bo'lib, ularning har biri qon hujayralarining turli turlariga ajralishiga olib keladi. Bu bosqichlar quyidagilardan iborat:

Gemotsitopoezning statistik ma'lumotlari

1. Eritrotsitlar:

- Odam organizmida har kuni taxminan 2,5 milliard eritrotsit hosil bo'ladi.

- Eritrotsitlarning hayot davomiyligi 120 kun atrofida.

- Qonda eritrotsitlar soni 1 mikrolitrdan 4,5–5,5 million atrofida bo'ladi.

2. Leykotsitlar:

- Oq qon tanachalari soni 1 mikrolitrdan qonda 4,000 dan 11,000 gacha bo'lishi mumkin.

- Neytrofillar eng ko'p uchraydigan leykotsitlar hisoblanib, ular umumiy leykotsitlarning 50-70% ni tashkil qiladi.

- Limfotsitlar (T-hujayralar, B-hujayralar va NK-hujayralar) umumiy leykotsitlarning 20-40% ni tashkil qiladi.

3. Trombotsitlar:

- Trombotsitlar soni 1 mikrolitrdan qonda 150,000 dan 450,000 gacha bo'lishi mumkin.

- Trombotsitlarning hayot davomiyligi 7-10 kun atrofida.

Gemotsitopoezni tartibga soluvchi omillar

Gemotsitopoez jarayoni bir qator sitokinlar va o'sish omillari tomonidan tartibga solinadi. Ular orasida quyidagilar

muhim rol o'ynaydi:

- Eritropoetin (EPO): Eritrotsitlar hosil bo'lishini rag'batlantiruvchi gormon.

- Trombopoetin (TPO): Trombotsitlar hosil bo'lishini tartibga soluvchi omil.

- Granulotsit-makrofaj koloniya rag'batlantiruvchi omil (GM-CSF): Granulotsitlar va monotsitlar hosil bo'lishini rag'batlantiruvchi omil.

- Interleukinlar (IL-3, IL-7): Limfotsitlar va boshqa qon hujayralarining rivojlanishini tartibga soluvchi omillar.

Gemotsitopoezning klinik ahamiyati
Gemotsitopoez jarayonining buzilishi turli qon kasalliklariga olib kelishi mumkin. Masalan:

- Anemiya: Eritrotsitlar sonining kamayishi yoki ularning funksiyasining buzilishi.

- Leykemiya: Oq qon tanachalarning noormal ko'payishi.

- Trombositopeniya: Trombotsitlar sonining kamayishi.

Gemotsitopoezning ahamiyati
Gemotsitopoez organizmning immunitet tizimi, kislorod tashishi va qon ivishi kabi muhim funksiyalarini ta'minlaydi. Bu jarayon buzilishi qon kasalliklariga, masalan, anemiya, leykemiya va trombositopeniyaga olib kelishi mumkin.

Gemotsitopoez — bu qon hujayralarining hosil bo'lishi, rivojlanishi va yetilishi jarayoni bo'lib, u organizmning immunitet tizimi, kislorod tashishi va qon ivishi kabi hayotiy funksiyalarini ta'minlaydi. Bu jarayon asosan suyak

ko'migida sodir bo'ladi, lekin homiladorlik davrida jigar va taloqda ham amalga oshiriladi.

Gemotsitopoezning murakkabligi va uning molekulyar mexanizmlari tibbiyot va biologiya sohasida keng o'rganilgan mavzulardan biridir.

Qon hosil bo'lishining bosqichlari:

1. Hematopoetik ildiz hujayralari (Hematopoietic Stem Cells, HSCs):

- Bu hujayralar suyak ko'migida joylashgan bo'lib, ularning asosiy xususiyati ko'p qirrali bo'lishidir. Ya'ni, ular turli turdagi qon hujayralariga aylanish qobiliyatiga ega.

- HSCs ikkita asosiy yo'nalishda rivojlanadi: miyeloid va limfoid.

2. Miyeloid va Limfoid Progenitor Hujayralari:

- Miyeloid progenitor hujayralari: Eritrotsitlar, trombositlar, neytrofililar, bazofililar, eozinofililar va monotsitlarga aylanadi.

- Limfoid progenitor hujayralari: Limfotsitlar (T-hujayralar, B-hujayralar va tabiiy o'ldiruvchi hujayralar) ga aylanadi.

3. Yetilish va Differensiatsiya:

- Progenitor hujayralar turli bosqichlardan o'tib, yetilgan qon hujayralariga aylanadi. Bu jarayon turli omillar (sitokinlar, o'sish omillari) tomonidan tartibga solinadi.

- Masalan, eritropoetin (EPO) gormoni eritrotsitlar hosil bo'lishini rag'batlantiradi, trombopoetin esa trombositlar ishlab chiqarilishini tartibga soladi.

4. Qon hujayralarining funksiyalari:

- Eritrotsitlar: Kislorodni to'qimalarga yetkazish va karbonat anhidridni olib chiqish.

- Leykotsitlar: Infeksiyalarga qarshi kurashish va immunitetni ta'minlash.

- Trombositlar: Qon ivishida ishtirok etish va qon ketishini oldini olish.

Qon hosil bo'lishini tartibga soluvchi omillar:

- Sitokinlar va o'sish omillari: Bu moddalar qon hujayralarining yaratilishi, ko'payishi va yetilishini boshqaradi. Masalan, Granulotsit-makrofaj koloniya stimullovchi omil (GM-CSF), Interleykinlar (IL-3, IL-6), Eritropoetin (EPO) va boshqalar.

- Suyak ko'migi mikro muhiti: Suyak ko'migidagi stroma hujayralari va ularning ishlab chiqaradigan moddalari hematopoetik hujayralarning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi.

Qon hosil bo'lishining patologiyalari:

- Anemiya: Eritrotsitlar sonining kamayishi yoki ularning funktsiyasining buzilishi.

- Leukemiya: Oq qon hujayralarining normal bo'lmagan ko'payishi.

- Trombositopeniya: Trombositlar sonining kamayishi.

- Aplastik anemiya: Suyak ko'migining qon hujayralarini ishlab chiqara olmasligi.

Qon hosil bo'lishini o'rganishning klinik ahamiyati:

- Qon kasalliklarini tashxislash va davolash.

- Suyak ko'migi transplantatsiyasi va ildiz hujayralar terapiyasi.

- Kemoterapiya va radiatsiya terapiyasidan keyin qon hujayralarini tiklash.

Qon hosil bo'lishi murakkab va nozik jarayon bo'lib, uning to'g'ri ishlashi organizmning sog'lig'i va hayoti uchun juda muhimdir. Ushbu jarayonni chuqurroq o'rganish orqali ko'plab qon kasalliklarini davolash va oldini olish imkoniyatlari yaratilmoqda.

Xulosa. Gemotsitopoez — bu qon hujayralarining hosil bo'lishi va rivojlanishining murakkab jarayoni bo'lib, u organizmning normal funksiyasini ta'minlash uchun zarur. Uning bosqichlari va statistik ma'lumotlari tibbiyot va gistologiya sohasida qon kasalliklarini tushunish va davolash uchun muhim ahamiyatga ega.

Ushbu maqolada gemotsitopoez jarayoni, uning bosqichlari va statistik ma'lumotlari haqida umumiy ma'lumot berildi. Bu mavzu tibbiyot talabalari va mutaxassislar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Qon hosil bo'lishi (hematopoez) inson organizmi uchun hayotiy ahamiyatga ega bo'lgan murakkab va tartibli jarayondir. Bu jarayon asosan suyak ko'migida sodir bo'lib, unda hematopoetik ildiz hujayralari (HSCs) turli qon hujayralariga differensiyalanadi. Qon hujayralari uchta asosiy guruhga bo'linadi: eritrotsitlar (kislород tashish), leykotsitlar (immunitetni ta'minlash) va trombotsitlar

(qon ivishida ishtirok etish).

Hematopoez jarayoni turli sitokinlar, o'sish omillari va suyak ko'migi mikro muhiti tomonidan qat'iy tartibga solinadi. Bu jarayonning buzilishi anemiya, leykemiya, trombositopeniya kabi qon kasalliklariga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, qon hosil bo'lishini o'rganish nafaqat tibbiyotda, balki klinik amaliyotda ham katta ahamiyatga ega.

Qon hosil bo'lishi haqidagi bilimlar qon kasalliklarini tashxislash, davolash va oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Suyak ko'migi transplantatsiyasi, ildiz hujayralar terapiyasi va gen terapiyasi kabi zamonaviy davolash usullari ushbu jarayonni chuqurroq tushunish asosida ishlab chiqilgan. Kelajakda hematopoezni boshqarish va qon kasalliklarini davolash bo'yicha yangi usullar ishlab chiqilishi kutilmoqda.

1. Qon hosil bo'lishi suyak ko'migida sodir bo'ladigan murakkab jarayon bo'lib, u organizmning immuniteti, kislород tashishi va qon ivishi kabi hayotiy funktsiyalarini ta'minlaydi.

2. Bu jarayon turli molekulyar mexanizmlar va omillar tomonidan tartibga solinadi.

3. Qon hosil bo'lishining buzilishi jiddiy qon kasalliklariga olib kelishi mumkin.

4. Hematologiya sohasidagi ilmiy tadqiqotlar qon kasalliklarini davolash va oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "Hematology: Basic Principles and Practice" Ronald Hoffman, Edward J. Benz, Leslie E. Silberstein, Helen Heslop, Jeffrey Weitz, John Anastasi 50-105 bet.
2. "Williams Hematology" - Mualliflar: Kenneth Kaushansky, Marshall A. Lichtman, Josef T. Prchal, Marcel M. Levi, Linda J. Burns, David C. Linch 100-165 bet
3. "Molecular Biology of the Cell" Bruce Alberts, Alexander Johnson, Julian Lewis, David Morgan, Martin Raff, Keith Roberts, Peter Walter 800-840 bet
4. "Essential Haematology" A. Victor Hoffbrand, Paul A. H. Moss 50-100 bet
5. "Blood" (Journal) - <https://ashpublications.org/blood>
6. "Nature Reviews Hematology" - <https://www.nature.com/nrhem>
7. National Institutes of Health (NIH) – Hematology Section - <https://www.nhlbi.nih.gov/health-topics/blood-disorders>
8. Medscape – Hematology <https://www.medscape.com/hematology>
9. PubMed - <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov> Mirzabekov I. A. The effect of gamma radiation on the activity of salivary gland enzymes // Universe: physics and biology. - 2024. - Vol. 1. - No. 2 (116). - Pp. 39-42 .
11. Xodjayeva A. et al. MAKTAB OQUVCHILARINING FUNKSIONAL KORSATKICHLARI TAHLILI //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – №. 9 (46).
12. Xodjayeva, Aziza, and Madina Xolmirzaeva. "TANA VAZNI VA BOY UZUNLIGI INDEKSI KORSATKICHLARINING TAXLILI." Talqin va tadqiqotlar 9 (46) (2024).
13. Maxammatova S. et al. DINAMOMETRIYA ORQALI JISMONIY RIVOJLANISHNING FUNKSIONAL TIZIM KO'SATKICHLARNI O'RGANISH //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – №. 9 (46).
14. Yusupjonova G., Xolmirzaeva M., Asqarova M. KO'KRAK QAFASI AYLANASI UZULINGI ORQALI JISMONIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – №. 9 (46).
15. Karimjonov, Hayotbek, and Ulugbek Gaibov. "RHUS GLABRA O 'SIMLIGIDAN AJRATIB OLINGAN PS-5 MODDASINING KARDIOPROTEKTORLIK XUSUSIYATLARINI BAHOLASH." Talqin va tadqiqotlar 1.22 (2023).
16. Mutalipov, A., Zaynabiddinov, A., Usmanov, P., & Raximov, R. (2023). AYRIM GIDROLIZLANUVCHI TANINLARNING KALAMUSH AORTA SILLIQ MUSKULIGA VAZORELAKSANT TASIRINI TAVSIFLASH. Talqin va tadqiqotlar, 1(21).
17. Юсупжонова Г., Холмирзаева М., Азизова Д. КИЧИК МАКТАБ ЁШДАГИ БОЛАЛАРДА НАФАС ТИЗИМИ КЎРСАТКИЧЛАРИ ДИНАМИКАСИНИ ЎПКАЛАРНИНГ ТИРИКЛИК ХАЖМИ ОРҚАЛИ ҚИЁСИЙ ТАВСИФЛАШ //Interpretation and researches. – 2023. – Т. 1. – №. 15.
18. Kholmirzayeva M. et al. ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT THE ROLE OF "GREEN ECONOMY" //Science and Innovation. – 2022. – Т. 1. – №. 3. – С. 301-304.